

UNBOXING CALLAS

Από την Κάλλας στη Μήδεια, εγκατάσταση σε τρεις πράξεις.

Η εκδήλωση αποτελεί μέρος του προγράμματος της Εθνικής Λυρικής Σκηνής για τα 100 χρόνια από τη γέννηση της Μαρίας Κάλλας και πραγματοποιείται στο πλαίσιο του επετειακού έτους UNESCO Μαρία Κάλλας 2023 του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

ΙΣΟΓΕΙΟ

Πάνος Προφήτης, *Πράξη II*, 2023, αλουμίνιο και ξύλο, διαστάσεις μεταβλητές, παραγωγή ΕΛΣ, ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη.

ΘΘΘΝΕΣ

Πάνος Προφήτης, *Πράξη III*, 2023, Μονοκάναλο βίντεο σε λούπα, Full HD, έγχρωμο, 4'37", παραγωγή ΕΛΣ, κινηματογράφηση: Γιώργος Αθανασίου, χορεύτρια: Βέρα Ζούκα, ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη.

ΠΡΟΘΗΚΗ 01

1. Η Μαρία Κάλλας με τον Κωστή Μπαστιά μετά το τέλος της παράστασης της *Μήδειας* στην Επίδαυρο. Ο Κωστής Μπαστιάς –ιδρυτικός Διευθυντής της Λυρικής Σκηνής του Εθνικού Θεάτρου το 1939– ήταν αυτός που είχε ανακαλύψει και προσφέρει στη νεαρή Μαρία –τότε ακόμα Καλογεροπούλου και μαθήτρια του Ωδείου Αθηνών– το πρώτο της συμβόλαιο με το θέατρο. Ο ίδιος την προσκάλεσε να ερμηνεύσει στο Αρχαίο θέατρο της Επίδαυρου τη *Νόρμα* (1960) και τη *Μήδεια* (1961). Αρχείο Κλεισθένη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

2. Το κατάμεστο Αρχαίο θέατρο της Επίδαυρου. Όπως αναφέρεται σε πηγές, την πρεμιέρα της *Μήδειας* στις 6 Αυγούστου 1961 παρακολούθησαν σχεδόν 20.000 θεατές, ενώ τη δεύτερη παράσταση, στις 13 Αυγούστου, 17.500 θεατές. Και στις δύο παραστάσεις περίπου 2.000 άνθρωποι δεν μπόρεσαν να βρουν εισιτήριο. Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

3. Στο έντυπο πρόγραμμα της *Μήδειας* για την παράσταση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής στο Αρχαίο θέατρο της Επίδαυρου (6 & 13 Αυγούστου 1961) περιλαμβάνεται σημείωμα του Αλέξη Μινωτή στο οποίο αναφέρει ότι, παρότι βασίστηκε στην ίδια ερμηνευτική αντίληψη με τις παραστάσεις του εξωτερικού, ο ανοιχτός χώρος της Επίδαυρου απαιτούσε άλλους σκηνοθετικούς χειρισμούς. Στη συνολική σύλληψη προσπάθησε να επαναφέρει τη λειτουργία του μύθου κατά το αρχαίο πρότυπο, ενώ τροποποίησε το φινάλε χρησιμοποιώντας ένα μέσο προσφιλές στον Ευριπίδη, τον «από μηχανής θεό». Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

4. Το σπαρτίτο της *Μήδειας* του Λουίτζι Κερουμπίνι. Στην αρχική γαλλική της εκδοχή η *Μήδεια* παρουσιάστηκε στις 13 Μαρτίου 1797 στο

θέατρο Φεϋντώ του Παρισιού. Στην ιταλική της εκδοχή η όπερα ανέβηκε στη Σκάλα του Μιλάνου στις 30 Δεκεμβρίου 1909. Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

5. [χ.α.] 7 Αυγούστου 1961
Χιλιάδες θεατές αποθέωσαν τη Μαρία Κάλλας στην ονειρώδη *Μήδεια* της Επιδαύρου. Στη φωτογραφία από αριστερά: Αλέξης Μινωτής (σκηνοθεσία), ο τότε πρωθυπουργός της χώρας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Μαρία Κάλλας, Αμαλία Καραμανλή και ο τότε Διευθυντής της Εθνικής Λυρικής Σκηνής Κωστής Μπαστιάς. Αρχείο Κατίνας Παξινοπού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

6. *Έθνος*, 7 Αυγούστου 1961
Η πρεμιέρα της *Μήδειας* δόθηκε στο κατάμεστο Αρχαίο θέατρο της Επίδαυρου με 20.000 θεατές και παρόντες πλήθος επισήμων, πολιτικών και καλλιτεχνών. Ανάμεσά τους ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, η σύζυγός του Αμαλία, Έλληνες υπουργοί και άλλα πολιτικά πρόσωπα, ο πρίγκιπας του Μονακού, εκπρόσωποι της Σκάλας του Μιλάνου και του Κόβεντ Γκάρντεν, η Κυβέλη και η Κατίνα Παξινοπού. Αρχείο Κατίνας Παξινοπού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

7. Η *Μήδεια* (Μαρία Κάλλας) εκλιπαρεί τον Κρέοντα (Τζουζέππε Μοντέστι) να την αφήσει να παραμείνει με τα παιδιά της, Β' Πράξη. Αρχαίο θέατρο Επίδαυρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

8. Στιγμιότυπο από τη λήξη της παράστασης. Από αριστερά: Κική Μορφωνίου (Νέρις), Γιάννης Τσαρούχης (σκηνικά, κοστούμια), Κωστής Μπαστιάς (Διευθυντής ΕΛΣ), Μαρία Κάλλας (Μήδεια), Αλέξης Μινωτής (σκηνοθεσία), Νικόλα Ρεσίνιο (μουσική διεύθυνση). Αρχαίο θέατρο Επίδαυρου (1961). Αρχείο Κλεισθένη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

9. Στιγμιότυπο από τη λήξη της παράστασης. Από αριστερά: Τζον Βίκερς (Ιάσων), Μαρία Κάλλας (Μήδεια), Κική Μορφωνίου (Νέρις) και τα παιδιά της *Μήδειας*. Αρχαίο θέατρο Επίδαυρου (1961). Αρχείο Κλεισθένη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

10. Φωτογραφία από την υπόκλιση. Από αριστερά: Μαρία Κάλλας (Μήδεια) και Κική Μορφωνίου (Νέρις). Αρχαίο θέατρο Επίδαυρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

11. Στο κέντρο ο σκηνοθέτης Αλέξης Μινωτής με τη Μαρία Κάλλας. Στα αριστερά ο Τζον Βίκερς (Ιάσων) με τα παιδιά που συμμετείχαν στην παράσταση, στα δεξιά ο αρχιμουσικός Νικόλα Ρεσίνιο. Αρχαίο θέατρο

Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

12. Έθνος, 5 Αυγούστου 1961

Οι απεσταλμένοι της εφημερίδας καταγράφουν τις προετοιμασίες και τον ενθουσιασμό όλων μετά τη γενική δοκιμή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

ΠΡΟΘΗΚΗ 02

1. Ο ταχυδρόμος, 24 Ιανουαρίου 1959

Ο Γιάννης Τσαρούχης αναφέρεται στη συνάντησή του με τη Μαρία Κάλλας στη Νέα Υόρκη τον Οκτώβριο του 1958, προκειμένου να συζητήσουν για τα κοστουμια της *Μήδειας* για την παραγωγή στο Ντάλλας. Η Κάλλας πρότεινε τη χρήση κάπας, ενώ συμφώνησαν από κοινού σε ό,τι αφορούσε τα τρία κοστουμια της. Ο Τσαρούχης τη χαρακτηρίζει ως «μια καλλιτέχνη με καταπληκτική διεισδυτικότητα και ένστικτο». Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

2. Χειρόγραφες οικονομικές σημειώσεις του Αλέξη Μινωτή για την πρώτη παραγωγή της *Μήδειας*, Όπερα Ντάλλας (1958). Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

3. Φωτογραφία κατασκευής για την πλαισίωση της ορχήστρας από την παραγωγή της *Μήδειας*, Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Δημήτρη Πυρομάλλη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

4. Γιάννης Τσαρούχης, σκίτσο, μελάνι σε χαρτί, στο οποίο εμφανίζεται η Μαρία Κάλλας και ο Έρως, χαρακτηριστικό μοτίβο του Τσαρούχη. Στην παραγωγή της *Μήδειας* στην Επίδαυρο στην άκρη της σκηνής εντοπίζεται γλυπτό του Έρωτα, όπως αποτυπώνεται στη φωτογραφία αρ. 16200_36 του Αρχείου της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη.

5. Ρώμη, 2 Σεπτεμβρίου 1958

Γράμμα του αρχιμουσικού Νικόλα Ρεσίνιο προς τον σκηνοθέτη Αλέξη Μινωτή σχετικά με τις προετοιμασίες της *Μήδειας* για την Όπερα του Ντάλλας (1958). Μεταξύ άλλων, σημειώνει ότι η Μαρία Κάλλας επιθυμεί την προσθήκη μακριάς κάπας στο κοστουμί της και ότι στην ίδια άρεσε η ιδέα της χρήσης του άρματος και του «από μηχανής θεού» στο φινάλε του έργου. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

6. Η Μαρία Κάλλας πάνω στο άρμα, μια σκηνοθετική ιδέα του Αλέξη Μινωτή για το φινάλε του έργου την οποία δανείζεται από το αρχαίο δράμα, όπως αποτυπώνεται στο τετράδιο σκηνοθεσίας του ίδιου για την παραγωγή της *Μήδειας* (Όπερα Ντάλλας, 1958). Η Μαρία Κάλλας επικροτεί τη συγκεκριμένη ιδέα στο τεκμήριο 56.4:1. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

7. Σημειώσεις, σκαριφήματα και μουτζούρες. Σε αυτές τις πρόχειρες σημειώσεις του, ο Αλέξης Μινωτής αποτυπώνει πρωτόλειες σκηνοθετικές σκέψεις του πάνω στα σκηνογραφικά στοιχεία του Γιάννη Τσαρούχη. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

8. Βιέννη, 12 Μαΐου 1961

Γράμμα του σκηνοθέτη της Εθνικής Λυρικής Σκηνής Φρίξος Θεολογίδης προς τον Αλέξη Μινωτή για την παραγωγή της *Μήδειας* στην Επίδαυρο. Ο Φρίξος Θεολογίδης θέτει στον Αλέξη Μινωτή προβληματισμούς σχετικά με τα δύσκολα τεχνικά εφέ της παράστασης

στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου και κυρίως για την πυρκαγιά που σκέφτονται στο φινάλε του έργου. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

ΠΡΟΘΗΚΗ 03

1. Σημειώσεις κινησιολογίας ερμηνευτών από το τετράδιο σκηνοθεσίας του Αλέξη Μινωτή για την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Διακρίνονται ο Ιάσων, η Γλαύκη, ο Κρέων, Αργοναύτες, χορεύτριες, στρατιώτες. Η φωτογραφία με αρ.013 του Αρχείου της Εθνικής Λυρικής Σκηνής τεκμηριώνει την εφαρμογή αυτού του σχεδιασμού. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

2. Η Γλαύκη (Σούλα Γλαντζή) και ο Ιάσων (Τζον Βίκερς) στο κέντρο, αριστερά ο Κρέων (Τζουζέππε Μοντέστι), Α΄ Πράξη. Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

3. 10 Δεκεμβρίου 1961

Συχαρητήριο τηλεγράφημα του τότε πρωθυπουργού της χώρας Κωνσταντίνου Καραμανλή προς τον σκηνοθέτη Αλέξη Μινωτή. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

4. Σημειώσεις, σκαριφήματα και μουτζούρες. Σε αυτές τις πρόχειρες σημειώσεις του, ο Αλέξης Μινωτής αποτυπώνει πρωτόλειες σκηνοθετικές σκέψεις του πάνω στα σκηνογραφικά στοιχεία του Γιάννη Τσαρούχη. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

5. Χειρόγραφες σημειώσεις κινησιολογίας του Αλέξη Μινωτή για την προσευχή της Γλαύκης, Α΄ Πράξη, με αντιστοίχιση στο ποιητικό κείμενο. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

6. Σημειώσεις, σκαριφήματα και μουτζούρες. Σε αυτές τις πρόχειρες σημειώσεις του, ο Αλέξης Μινωτής αποτυπώνει πρωτόλειες σκηνοθετικές σκέψεις του πάνω στα σκηνογραφικά στοιχεία του Γιάννη Τσαρούχη. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

7. Σκηνικό από την Γ΄ Πράξη, Σκάλα Μιλάνου (1962). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

8. Η *Μήδεια* (Μαρία Κάλλας) και ο Κρέων (Τζουζέππε Μοντέστι), Α΄ Πράξη. Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

9. Μιλάνο, 20 Οκτωβρίου 1961

Στο μοναδικό γράμμα της προς τον Αλέξη Μινωτή που σώζεται στο αρχείο του ίδιου, η Μαρία Κάλλας αναφέρει ότι τον ρόλο του Ιάσωνα στη Σκάλα του Μιλάνου θα ερμηνεύσει και πάλι ο Τζον Βίκερς, με τον οποίο είχαν συνεργαστεί με μεγάλη επιτυχία σε Ντάλλας (1958), Λονδίνο (1959) και Επίδαυρο (1961), ενώ ελπίζει να βρεθούν επίσης καλοί ερμηνευτές για τους ρόλους του Κρέοντα και της Γλαύκης. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

10. Μιλάνο, 13 Ιουλίου 1961

Γράμμα του Λουίτζι Ολντάνι, Γενικού Γραμματέα της Σκάλας του Μιλάνου, προς τον Αλέξη Μινωτή με το οποίο του ζητά, μεταξύ άλλων, να τους ενημερώσει για την αισθητική της παραγωγής και για τις προετοιμασίες που απαιτούνται για την προγραμματισμένη μαγνητοσκόπηση. Αρχείο Κατίνας

Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

11. Αθήνα, 17 Ιουλίου 1961

Γράμμα-απάντηση του Αλέξη Μινωτή προς τον Λουίτζι Ολντάνι, Γενικό Γραμματέα της Σκάλας του Μιλάνου, στο οποίο του σημειώνει ότι η παράσταση φέρει στοιχεία της Ελληνιστικής εποχής (3ος αι. π.Χ.) και ότι λόγω του περιορισμένου χρόνου, αντί να ράβουν κοστούμια, μπορούν να δανειστούν από την Εθνική Λυρική Σκηνή, όπως και έγινε τελικά. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

ΠΡΟΘΗΚΗ 04

1. Αθήνα, 21 Απριλίου 1961

Γράμμα του Ιωάννη Χριστογιαννόπουλου, Διευθυντή Διοικητικών Υπηρεσιών της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, προς τον Αλέξη Μινωτή και συνημμένο αντίγραφο επιστολής του Γιάννη Τσαρούχη προς τον Ιωάννη Χριστογιαννόπουλο (Αθήνα, 18 Απριλίου 1961). Αναφέρονται σκηνογραφικές κατασκευαστικές λεπτομέρειες για την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

2. Γιάννης Τσαρούχης, Σχέδιο σκηνογραφίας. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

3. Γιάννης Τσαρούχης, σκίτσο, μολύβι σε χαρτί. Σκηνικό από τη *Μήδεια* για το Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη.

4. Η *Μήδεια* (Μαρία Κάλλας) εκλιπαρεί τον Ιάσωνα (Τζον Βίκερς) να γυρίσει κοντά της, Α΄ Πράξη. Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

5. Η *Μήδεια* (Μαρία Κάλλας) και ο Ιάσων (Τζον Βίκερς), Α΄ Πράξη. Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

ΠΡΟΘΗΚΗ 05

1. Αθήνα, 8 Μαΐου 1961

Γράμμα του Γιάννη Τσαρούχη προς τον Αλέξη Μινωτή. Αναφέρονται σκηνογραφικές κατασκευαστικές λεπτομέρειες για την παράσταση στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου τον Αύγουστο του 1961, ενώ στην τελευταία σελίδα αποτυπώνεται προοδευτική άποψη της σκηνής. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

2. Φωτογραφία κατασκευής για την πλαισίωση της ορχήστρας από την παραγωγή της *Μήδειας*, Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Δημήτρη Πυρομάλλη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

3. Αρχιτεκτονική όψη σκηνογραφίας για την Όπερα του Ντάλλας, αντίγραφο. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

4. Γιάννης Τσαρούχης, σχέδιο σκηνογραφίας για το Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

5. Γιάννης Τσαρούχης, σχέδιο σκηνογραφίας για την Γ΄ Πράξη. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

6. Γιάννης Τσαρούχης, σχέδιο σκηνογραφίας για την Γ΄ Πράξη. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

7. Γιάννης Τσαρούχης, σχέδιο σκηνογραφίας για την Γ΄ Πράξη. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

8. Γιάννης Τσαρούχης, σχέδιο, μολύβι σε χαρτί. Σκηνικό για την παραγωγή της *Μήδειας*. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη.

ΠΡΟΘΗΚΗ 06

1. Γιάννης Τσαρούχης, σχέδιο κοστούμιών. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

2. Γιάννης Τσαρούχης, τμήμα ενδύματος ενός Αργοναύτη από την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Βεστιάριο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

3. Γιάννης Τσαρούχης, σκίτσο, στίλο διαρκείας (μαύρο) σε χαρτί. Λεπτομέρειες κοστούμιών. Πρώτες σκέψεις για τα διακοσμητικά θέματα που θα συνθέσουν τα μοτίβα των κοστούμιών των πρωταγωνιστών της *Μήδειας*. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη.

4. Γιάννης Τσαρούχης, σκίτσο, μολύβι σε χαρτί. Λεπτομέρειες κοστούμιών για τη *Μήδεια*. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη.

5. Γιάννης Τσαρούχης, τμήμα ενδύματος του Ιάσωνα από την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Βεστιάριο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

6. Η *Μήδεια* (Μαρία Κάλλας) εκλιπαρεί τον Ιάσωνα (Τζον Βίκερς) να γυρίσει κοντά της, Α΄ Πράξη. Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

7. Στιγμιότυπο από την υπόκλιση. Από αριστερά: Τζουζέππε Μοντέστι (Κρέων), Κική Μορφωνιού (Νέρις), Μαρία Κάλλας (*Μήδεια*) και Τζον Βίκερς (Ιάσων). Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Κλεισθένη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

8. Στιγμιότυπο από την υπόκλιση. Από αριστερά: Σούλα Γλαντζή (Γλαύκη), Μαρία Κάλλας (*Μήδεια*) και Τζον Βίκερς (Ιάσων). Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

ΠΡΟΘΗΚΗ 07

1. Γιάννης Τσαρούχης, σκίτσο, σινική και μαρκαδόρος σε διαφανές χαρτί. Μπορντούρα για τα ανδρικά κοστούμια της *Μήδειας* (1958 ή 1962) εμφανίζεται στη διακοσμητική τυπωμένη ταινία στο κοστούμι του Κρέοντα, αρ. ΕΙ 1-3 από το βεστιάριο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη.

2. Γιάννης Τσαρούχης, διακοσμητική ταινία (σπάραγμα) από τον μανδύα του Κρέοντα από την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Αποκομμένο τμήμα διακοσμητικής ταινίας που βρέθηκε σε μεταγενέστερο κοστούμι διαφορετικής παραγωγής στο βεστιάριο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Η ταινία αφαιρέθηκε με τη φροντίδα συντηρήτριας υφάσματος και παρουσιάζεται αυτόνομη. Βεστιάριο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

3. Γιάννης Τσαρούχης, τμήμα ενδύματος του

Κρέοντα από την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Διακοσμητική ταινία τυπωμένη στον ποδόγυρο του κοστουμιού του Κρέοντα. Βεσιτάριο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

ΠΡΟΘΗΚΗ 08

1. Γιάννης Τσαρούχης, τμήμα ενδύματος του Κρέοντα από την παραγωγή της *Μήδειας* στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (1961). Βεσιτάριο Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

2. Σχεδιάγραμμα κινήσεων του χορού συνοδών της *Μήδειας*, ανυπόγραφο. Καταγράφουν την κίνηση του βωβού χορού των δώδεκα συνοδών της *Μήδειας*, κατά πάσα πιθανότητα για την παράσταση της Όπερας του Ντάλλας. Ακολουθείται η λογική της γεωμετρικής κινησιολογίας των χορών αρχαίου δράματος της εποχής, ενώ αξιοσημείωτη είναι η χρήση των χορευτριών ως ζωντανών γλυπτών (όπως υποδεικνύει η επαναλαμβανόμενη χρήση του όρου *bas relief*). Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

ΠΡΟΘΗΚΗ 09

1. *The Observer*, 21 Ιουνίου 1959
Η Μαρία Κάλλας ανασύρει από τη λήθη σπουδαία λυρικά έργα, όπως τη *Μήδεια* του Λουίτζι Κερουμπίνι, και με τη μοναδική της ερμηνεία αφήνει ανεξίτηλο στίγμα στον κόσμο της όπερας. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

2. *Sunday Times*, 21 Ιουνίου 1959
Μετά την Όπερα του Ντάλλας, η *Μήδεια* ανεβαίνει με μεγάλη επιτυχία στη Βασιλική Όπερα του Λονδίνου (Κόβεντ Γκάρντεν). Μαζί με τη Μαρία Κάλλας –“raison d'être” της παράστασης, όπως αναφέρεται στο δημοσίευμα– συμμετέχει και ο σπουδαίος βαθύφωνος Νίκος Ζαχαρίου στον ρόλο του Κρέοντα. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

3. Η Μαρία Κάλλας ως *Μήδεια*. Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου (1961). Αρχείο Κλεισθένη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

4. *Dallas Times Herald*, 7 Νοεμβρίου 1958
Πρώτη φορά ακούγεται η *Μήδεια* του Λουίτζι Κερουμπίνι στην Αμερική και την Όπερα του Ντάλλας. Δεν είναι όμως η πρώτη συνεργασία της Μαρίας Κάλλας με το συγκεκριμένο θέατρο. Η ίδια είχε τραγουδήσει στο γκαλά εγκαινίων της Όπερας του Ντάλλας στις 21 Νοεμβρίου 1957, αλλά και τον ρόλο της Βιολέττας στην *Τραβιάτα* σε σκηνοθεσία Φράνκο Τζεφφιρέλλι λίγες μέρες πριν τη *Μήδεια*. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

5. *Ελευθερία*, 6 Αυγούστου 1961
Στην παράσταση της *Μήδειας* παρόντες ήταν πολλοί καλλιτέχνες, μεταξύ των οποίων και η Κατίνα Παξινού, σύζυγος του Αλέξη Μινωτή, και εμβληματική ερμηνεύτρια της *Μήδειας* στο αρχαίο θέατρο. Στη

φωτογραφία οι δυο διάσημες *Μήδειες*, η Μαρία Κάλλας και η Κατίνα Παξινού, μαζί. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

6. 10 Νοεμβρίου 1958
Τηλεγράφημα της Μαρίας Κάλλας προς την Κατίνα Παξινού. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

7. *The Dallas Morning News*, 7 Νοεμβρίου 1958
Η Μαρία Κάλλας θριαμβεύει ως *Μήδεια* στην Όπερα του Ντάλλας μετά τη λύση της συνεργασίας της με τη Μητροπολιτική Όπερα της Νέας Υόρκης. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

8. *The Times*, 18 Ιουνίου 1959
Μετά την τεράστια επιτυχία της *Μήδειας* στο Ντάλλας, η παραγωγή ανεβαίνει τον Ιούνιο του 1959 στη Βασιλική Όπερα του Λονδίνου (Κόβεντ Γκάρντεν) πάλι υπό την μαπαγκέτα του αρχιμουσικού Νικόλα Ρεσίνιο. Τους πρωταγωνιστικούς ρόλους ερμήνευσαν οι Μαρία Κάλλας (*Μήδεια*), Τζον Βίκερς (Ιάσων), αλλά και ο σπουδαίος Έλληνας βαθύφωνος Νίκος Ζαχαρίου (Κρέων). Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

9. Ηχογράφιση της *Μήδειας*, Όπερα του Ντάλλας, 8 Νοεμβρίου 1958, σετ των δύο. Αρχείο Δημήτρη Πυρομάλλη / Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

10. *Dallas Times Herald*, Νοέμβριος 1958
Η Μαρία Κάλλας αποχωρεί από την Όπερα του Ντάλλας, έχοντας στρέψει το παγκόσμιο ενδιαφέρον στο νεοσύστατο αυτό θέατρο. Όπως σημειώνεται στο δημοσίευμα, η ίδια επιθυμεί να επιστρέψει. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

11. *Ελευθερία*, 23 Νοεμβρίου 1958
Η *Μήδεια* του Ντάλλας υπήρξε ένας απόλυτος ελληνικός θρίαμβος. Όπως αναφέρεται στον τύπο, για μια βραδιά η Όπερα του Ντάλλας έγινε η πιο σπουδαία όπερα του κόσμου. Αρχείο Κατίνας Παξινού και Αλέξη Μινωτή, ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ.

ΠΡΟΘΗΚΗ 10 & 11

Πάνος Προφήτης, Σημειώσεις, σκαριφήματα, μήτρες, καλούπια και χυτό αλουμίνιο από την παραγωγή του έργου *Από την Κάλλας στη Μήδεια, εγκατάσταση σε τρεις πράξεις*, ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη.

Εκ μέρους της Εθνικής Λυρικής Σκηνής εκφράζονται θερμές ευχαριστίες προς το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο – Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης και το Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη για την ευγενική παραχώρηση μέρους των τεκμηρίων της έκθεσης.

Μέγας Δωρητής ΕΛΣ
& Δωρητής Προγράμματος Έτους Κάλλας

ΧΟΡΗΓΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΕΤΟΥΣ ΚΑΛΛΑΣ

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΤΙΝΑΣ ΠΑΞΙΝΟΥ
ΚΑΙ ΑΛΕΞΗ ΜΙΝΩΤΗ
ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ

V T O P O S
CONTEMPORARY
VISUAL CULTURE

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
Ι Δ Ρ Υ Μ Α
Ε Θ Ν Ι Κ Η Σ
Τ Ρ Α Π Ε Ζ Η Σ

